

Trösterová, Zdeňka

[Русский язык в центре Европы 12]

Opera Slavica. 2010, vol. 20, iss. 2, pp. 58-60

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/116470>

Access Date: 02. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

ной этики. Опираясь на эти теоретические предпосылки, автор завершает пятую главу построением **комплексной дидактической модели**, нацеленной на обучение всем аспектам переводческой деятельности.

В заключительной шестой главе провозглашается, что применение теории текста в транслатологии позволяет выработать **критерии научной критики перевода**. Автор суммирует то, что уже было сделано в этом направлении. Задача последней главы – обозначить лакуны в научной критике перевода и привлечь внимание исследователей к этой дисциплине.

В своей монографии И. С. Алексеева суммирует и углубляет теоретические положения, высказанные ею в предыдущих работах. Изложенная концепция текста, ориентированного на перевод, может послужить отправной точкой для дальнейших исследований. В частности, эта теория не описывает случаи, когда коммуникативное задание переводного текста отличается от коммуникативного задания исходного текста («перевод с сопутствующей обработкой»). Эти случаи распространены в переводческой практике и, несомненно, заслуживают особого внимания.

Книга Алексеевой ориентирована не только на текст, подвергающийся переводу, но и на переводческую деятельность в целом. В этом смысле она объединяет задачи динамической и деятельностной парадигмы (если пользоваться терминами автора), благодаря чему приобретает не только теоретическую, но и практическую ценность. Модель обучения письменных и устных переводчиков уже с успехом применяется в переводческих программах вузов Санкт-Петербурга.

Монография, несомненно, будет полезна не только преподавателям перевода, но также переводчикам-русистам и студентам, изучающим русский язык.

Анна Красильникова

Русский язык в центре Европы 12. ARS 2009, 132 str., ISBN 978-80-89070-42-8

Pěčí Asociace rusistů Slovenska pod hlavní redakci E. Kollárové vyšlo ďalší číslo na Slovensku vydávaného mezinárodného rusistického časopisu, v jehož redakční radě jsou zastoupeni rusisté z Čech, Polska, Rakouska, Ruska a Slovenska. Časopis proslul svou kulturologickou orientací, prosazováním názoru, že kromě komunikativního cíle je při výuce cizích jazyků neméně důležitý cíl mravní, výchovný, vycházející z premisy, že poznání cizích kultur a jazyků vede k vnitřnímu obohacení učícího se – a tím celé společnosti. Ne náhodou je proto jako jedna z ideí udávajících tón celému číslu uvedena myšlenka Aristotelova (ponecháváme v ruském znění): «Если мы идем вперед в знании, но уступаем в нравственности, то мы идем назад, а не вперед.» Ne náhodou je jako vstupní stať uveden text nadiktovaný A. F. Losevem v květnu 1988 den před jeho smrtí a otištěný pod názvem Реальность общего, Слово о Кирилле и Мефодии, který je v dnešní době snad ještě aktuálnější než před dvaceti lety, kdy vznikl, a proto stojí za to jeho podstatnou část připomenout: «Меня, как и всех, всегда учили: факты, факты, факты; самое главное – факты. От фактов – ни на шаг. Но жизнь меня научила другому. Я слишком часто убеждался, что все так называемые факты всегда случайны, неожиданны, текучи и ненадежны, часто непонятны, и иной раз даже и

прямо бессмысленны. Поэтому мне волей-неволей часто приходилось не только иметь дело с фактами, но еще более того с теми общностями, без которых нельзя было понять и самих фактов. И вот та реальная общность, те священные предметы, которые возникли у меня на путях обобщений: родина, родная гимназия, которую я кончил давно, еще до революции; единство филологии и философии; Кирилл и Мефодий как идеалы и образцы этого единения...» (s. 6). Kéž by jednou na sklonku svých let i naši současní studenti mohli vzpomínat na svá studentská léta a „své“ školy se stejnou úctou a láskou.

Časopis je jako obvykle rozdělen na oddíly Lingvokulturologie, Literatura, Metodika, Kulturologie, Kulturní kaleidoskop, Informace ARSU, Rusistické akce, Recenze a Nové knihy. Rovněž jako vždy je bohatě doplněn ilustracemi, fotografiemi, reprodukcemi uměleckých děl, takže každý rusista, ale i čtenář širšího kulturologického zaměření v něm najde materiál hodný zamyšlení – řečeno v duchu úvodní Losevovy stati „i fakta, i jejich zobecnění“ z toho mravního úhlu pohledu, o němž mluví Aristoteles.

Lingvokulturologický oddíl obsahuje dvě stati. První z nich (ruské autorky I. T. Vepreva a N. A. Kupina) si všímá výrazu EBPO z hlediska dilematu: slovo nebo morfém? A na zajímavém a aktuálním jazykovém materiálu dokládá, že podle okolností platí v současné ruštině obě možnosti. Upozorňuje na to, že od nesklonného substantiva *евро* se vytvořilo skloňované hovorové *еврик*: В течение дня курсы евро и доллара обновляли исторические максимумы: «зеленый» достигал 35,83 руб., «еврик» поднимался до 46,4 (Новые Известия 02. 02. 2009). Všimněme si i pro nás nezvyklého psaní teček v datu. Výraz EBPO jako součást lexika finanční sféry je již v ruské slovní zásobě běžný: еврооблигация, евробумага, евроваллута, еврозаем/еврозайм, евромонета, еврозона. Jako zkrácená varianta adjektiva европейский se však tvar евро- stále častěji objevuje jako prefix s významem označení vysoké kvality: европродукт, евросалон, евроруль, еврокосметика. Někdy spojení евро- s určitým substantivem v určitém kontextu vyvolává až nechtěný komický efekt a je jakýmsi oxymórem, spojením dostávajícím se do rozporu se smyslem sdělovaného: В Тобольской епархии сделали капитальный евроремонт (фрески, конечно, навсегда утрачены), но зато храм открыт для всех верующих. Článek nás tak jako rusisty nejlípe v ruském prostředí seznamuje nejen s řadou nových slov a jejich užitím v kontextu, ale i s paradoxními jevy, jež se v současném jazyce, ale šířeji i v ruské společnosti vyskytují. – Jiného charakteru je příspěvek Je. I. Alešenko o etnojazykovém obrazu světa v textech ruského folklóru (na materiálu lidové pohádky). Pracuje se v něm s pojmy *языковая картина мира*, *христианская картина мира*, *фольклорная картина мира* a konstatuje se, že «Концептосфера русского фольклора представляет собой сложную антропоцентрическую структуру. ... Вербализация фольклорного концепта отражает закрепленные в языке народные представления о социальной иерархии, семейных ролях, окружающем мире ближнем, «своем» и дальнем, неизведанном, о природе, животных и многом другом.» (s. 21). Stať má blízko ke kognitivnímu zkoumání odrazu světa v lidské mysli prismatickým žánru pohádky.

V dalších oddělech, o kterých již nemůžeme podrobně referovat, zaujme článek ruského autora (M. Pismennyj) o slovenském básníkovi M. Rúfusovi, příspěvek T. Je. Milevské nazvaný Так потихоньку, день за днем, раскрутим нить воспоминаний (Автор и читатель мемуаров), v němž je zajímavý autorčin přístup ke „generování“ textu memoárů jako společné akci autora textu a čtenáře. Jako odkaz k úvodnímu textu Loseva

zde zní motto z I. Bunina: «...очарование было в ощущение связи с былым, далеким, общим, всегда расширяющим нашу душу, наше личное существование, напоминающим нашу причастность к этому общему.» (s. 32).

Naši duši obohatí, náš osobní rozhled rozšíří i příspěvek D. Kšicové *Поэзия Марка Шагала и Экфразия*, kulturologická stať E. Kollárové *Ассоциативная аура экспрессионизма как диалога культур* (Фрагмент лекции для студентов Европейских культурных исследований) a koneckonců i všechny další materiály v recenzovaném čísle obsažené.

Ruský jazyk v centru Evropy 12 je totiž nejen časopisem o výuce a pro výuku ruštiny, ale moderně pojatým časopisem o přístupu k cizím jazykům vůbec, o roli, jakou hrají v životě současných lidí a současně společnosti nejen pro utilitární stránku jejich znalosti, ale i z hlediska možnosti pochopení jiných kultur, které je nejlepší obranou proti xenofobii a jednou z možností, jak se orientovat v dnešním složitém světě.

Zdeňka Trösterová

Gramatyka a tekst, Tom 2, Pod redakcją Henryka Fontańskiego i Jolanty Lubochy-Kruglik, Katowice 2009, 253 s.

Recenzovaná publikace je pokračováním projektu, který začal na Slezské univerzitě v Katovicích v roce 2007 vydáním sborníku *Gramatyka a tekst*. Účelem tohoto projektu je výzkum vztahů mezi jednotkami gramatického systému jazyka (slovními druhy a jejich tvary, syntaktickými kategoriemi a konstrukcemi) a textem.

Sborník obsahuje celkem 14 příspěvků od autorů z Polska, Ruska a Španělska.

Je třeba vysoko hodnotit to, že se v něm odrážejí výsledky práce většinou zkušených lingvistů. Je samozřejmé, že tato skutečnost má vliv na vysokou kvalitu jednotlivých příspěvků.

Sborník působí velmi kompaktním dojmem, svědčí o promyšleném koncepčním přístupu redaktorů – **Jolanty Lubochové-Kruglikové** a **Henryka Fontańskiego**, kteří odvedli kvalitní redaktorskou a editorskou práci.

Zvláštní pozornost je věnována problematice – stejně jako v názvu – textu a gramatiky, a přesněji, textovým funkcím gramatických forem a kategorií.

Vynikající je hned úvodní studie **Alexandra Kravčenko** o adekvátnosti pojetí gramatiky v tradiční jazykovědě. Je to zajímavý pohled z pozice biologie poznání. Autor kriticky hodnotí možnosti tradiční gramatiky a její omezení jako způsobu zkoumání jazyka. Badatel soudí, že je potřeba změny hodnocení pojmu „gramatika“, který už neodpovídá potřebám praxe. Podle jeho názoru nelze ztotožňovat psanou a mluvenou podobu jazyka. V případě hovorového jazyka úkol gramatiky spočívá v konstruování relační oblasti spolupůsobení – konsenzuální oblasti druhého řádu, v které existujeme jako lidé a komponenty které používáme pro popis toho, co nazýváme „svět“ – kterou dělíme pomocí jazykových znaků, kontextualizovaných naší zkušeností spolupůsobení v této oblasti. Ohledně psané podoby jazyka gramatika je symbolizovaný systém znaků pro chránění kategorizované zkušenosti, v které každá gramatická kategorie má vztah k takovému či